

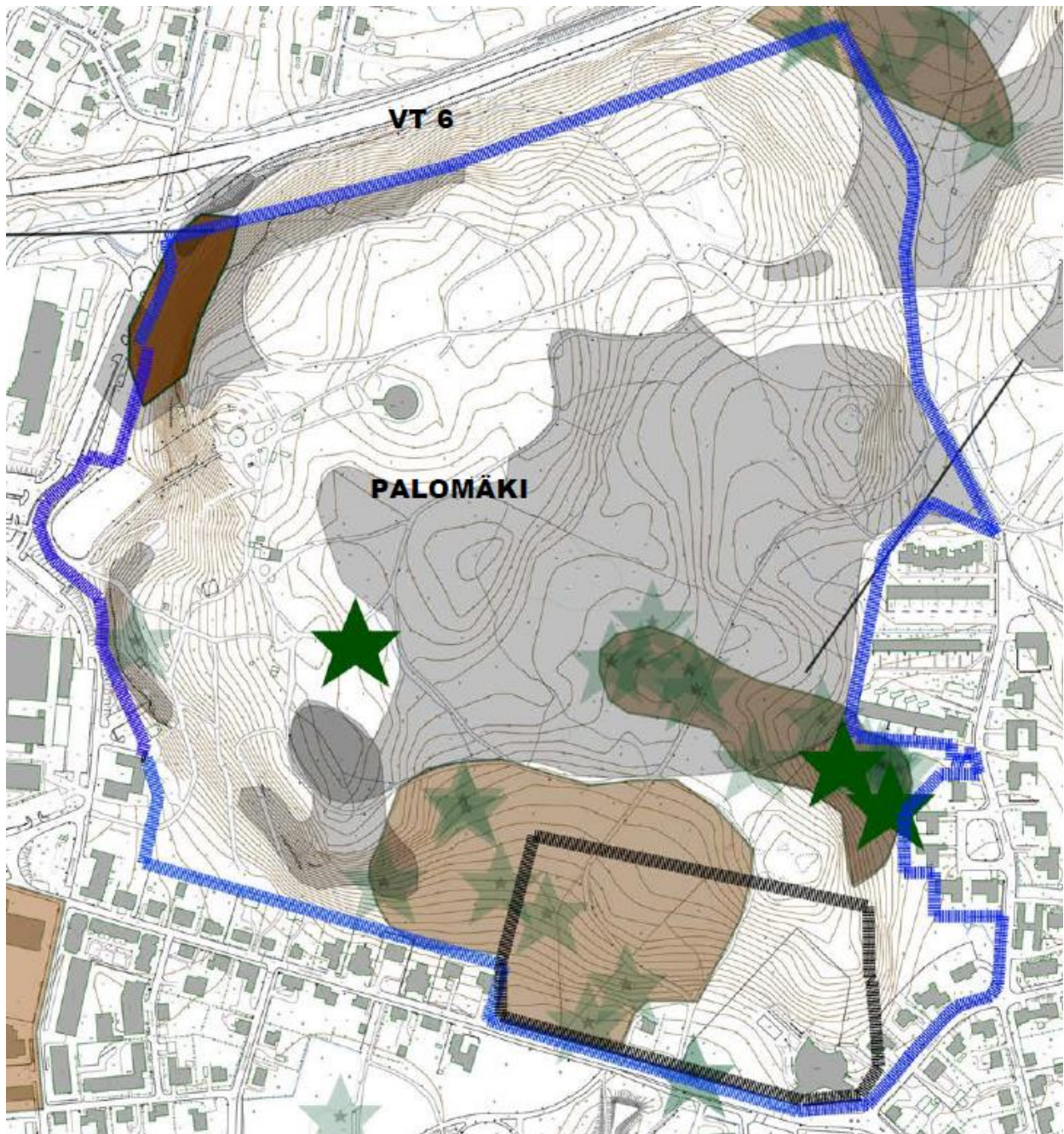
Petri Parkko 10.9.2023

Kouvolan Palomäen asemakaavoitukseen liittyvä luontoselvitys 2023

Taustoja

Kouvolan Palomäellä on käynnissä Kouvolan kaupungin asemakaavoitus, johon liittyy uimahallin laajentaminen ja pysäköintialueen rakentaminen. Suunnittelua varten tarvittiin päivitetyt liito-oravatiedot karttaan 1 mustalla rajatulta alueelta sekä koko asemakaava-alueelta luontotietojen päivitys. Kouvolan kaupunki tilasi Palomäen luontonselvityksen Kymijoen vesi ja ympäristö ry:ltä 14.2.2023. Selvityksen laati alikonsulttina toiminut Luontonselvitys Kotkansipi.

Kartta 1. Liito-oraselvityksen aluerajaus on merkitty karttaan mustalla.

Menetelmät ja aineisto

Liito-oravaselvityksen maastotyöt tehtiin papanaselvityksenä 13.4.2023, jolloin lumi oli sulanut haapojen ja kuusten tyviltä. Kartoitusalueelta (kartta 1, musta rajaus) tutkittiin haapojen ja kuusten tyvet ulostepapanoiden löytämiseksi. Löydettyjen papanapaikkojen sekä lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi tulkittujen kohteiden koordinaatit tallennettiin GPS-laitteeseen.

Kasvillisuusselvityksessä alue kierrettiin 17.8.2023 maastossa jalkaisin läpi havainnoiden uhanalaisten ja silmälläpidettävien NT lajien esiintymiä, arvokkaita elinympäristöjä sekä haitallisten vieraslajien esiintymiä. Hyppyrimäen ympäristössä tehtiin lisäksi hyönteisten haavintaa kenttähaavilla.

Metsäkohteissa arvokkaiksi elinympäristöiksi, luonnon monimuotoisuuskohteiksi, luokiteltiin metsälain 10 § suojelemien kohteiden lisäksi uhanalaiset ja silmälläpidettävät NT luontotyypit, vaikka lahopuun määrä niissä olisi vähäinen. Täysin tasaikäisiä ja talousmetsän kaltaisia metsäkuvioita ei rajattu arvokkaiksi elinympäristöiksi.

Eliölajien uhanalaisuus raportissa perustuu 2019 (Hyvärinen ym. 2019) ja luontotyyppien uhanalaisuus 2018 arviointiin (Kontula & Raunio 2018). Nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan.

Luontoselvityksessä kerätyt merkittävät lajihavainnot tallennettiin Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi-tietokantaan. Maastotyöt ja raportoinnin teki luontokartoittaja (EAT) Petri Parkko. Kasvillisuusselvityksen maastotöissä avusti Laura Parkko.

Raportissa käytetyt lyhenteet: Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen ovat luonnonsuojelulla kiellettyjä, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Liito-orava (*Pteromys volans*) Dir IV, VU

Liito-oravan elinalue 1 (kartta 3, kohde 1)

Alue oli todettu vuonna 2008 liito-oravalle sopivaksi metsäksi (Parkko 2009), ja vuonna 2017 alueelta löytyi runsaasti lajin papanoita (Parkko 2017). Keväällä 2023 kaikki papanahavainnot tehtiin selvitysalueen (kartta 1, musta rajaus) länsiosassa (kartta 2), jossa kasvaa paljon järeitä haapoja ja kuusia. Melko vähäinen määrä papanoita löytyi viiden haavan ja kolmen kuusen tyveltä.

Aivan uimahallin läheisyydessä kasvavassa haavassa (kartta 2, oranssi pallo) havaittiin mahdollisesti liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi sopiva halkeama (kuva 1). Pekka Raukko kävi tutkimassa haavan kiipeämällä 10.7.2023, jolloin todettiin liito-oravan mahtuvan halkeamasta sisään, mutta kolo oli täynnä todennäköisesti oravan ja tiaisten kantamaa pesämateriaalia. Mikään ei viitannut liito-oravan oleskeluun kolossa.

Koska Palomäellä on paljon tikankoloja, ei liito-oravilla ole tarvetta käyttää kaukana ruokailupuista sijaitsevaa koloa lisääntymis- tai levähdyspaikkana. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen biologin Simo Jokisen mielestä kohde ei täytä luonnonsuojelulain tarkoittaman lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmää.

Kuva 1. Halkeama uimahallin aidan läheisyydessä kasvavassa haavassa. palomäki 10.7.2023 © Pekka Raukko

Kartta 2. Liito-oravan papanapaikat 2023 on merkitty karttaan sinisillä pallolla ja uimahallin aidan läheisyydessä kasvava kolohaapa oranssilla pallolla.

Liito-oravan elinalue 2 (kartta 3, kohde 2)

Alue on todettu kokonaan tai osittain liito-oravan elinalueeksi vuosina 2008 (Parkko 2009) ja 2017 (Parkko 2017). Metsä on säilynyt liito-oravalle sopivana, ja lajin esiintyminen alueella lähivuosina on todennäköistä.

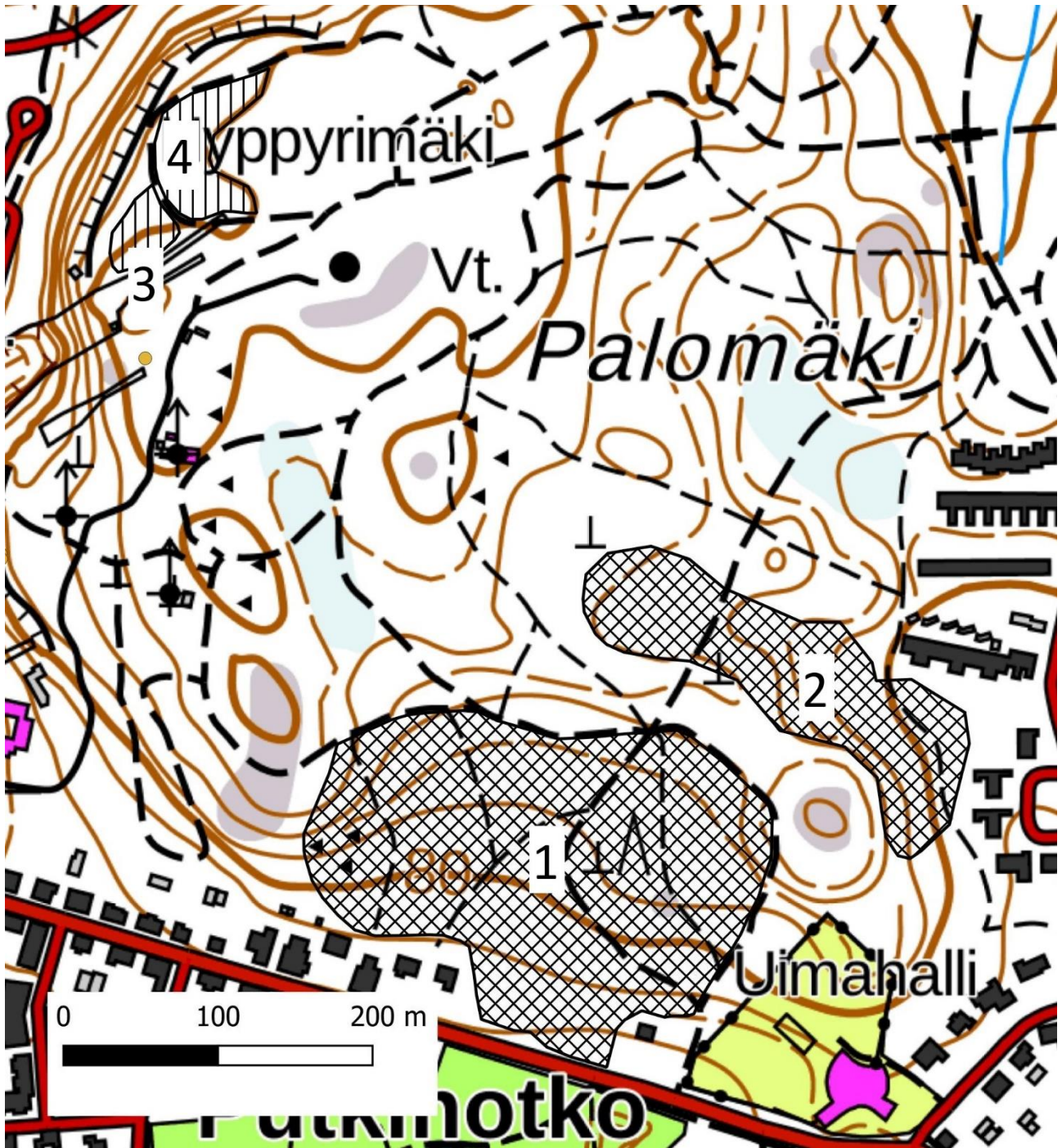
Liito-oravalle sopivat metsäkuviot (kartta 3, kohteet 3 ja 4)

Hyyprimäen läheisyydessä on kaksi metsäkuviota, joissa kasvaa paljon liito-oravan tärkeintä ravintopuuta haapaa, sekä riittävästi kuusta suojaustoksi.

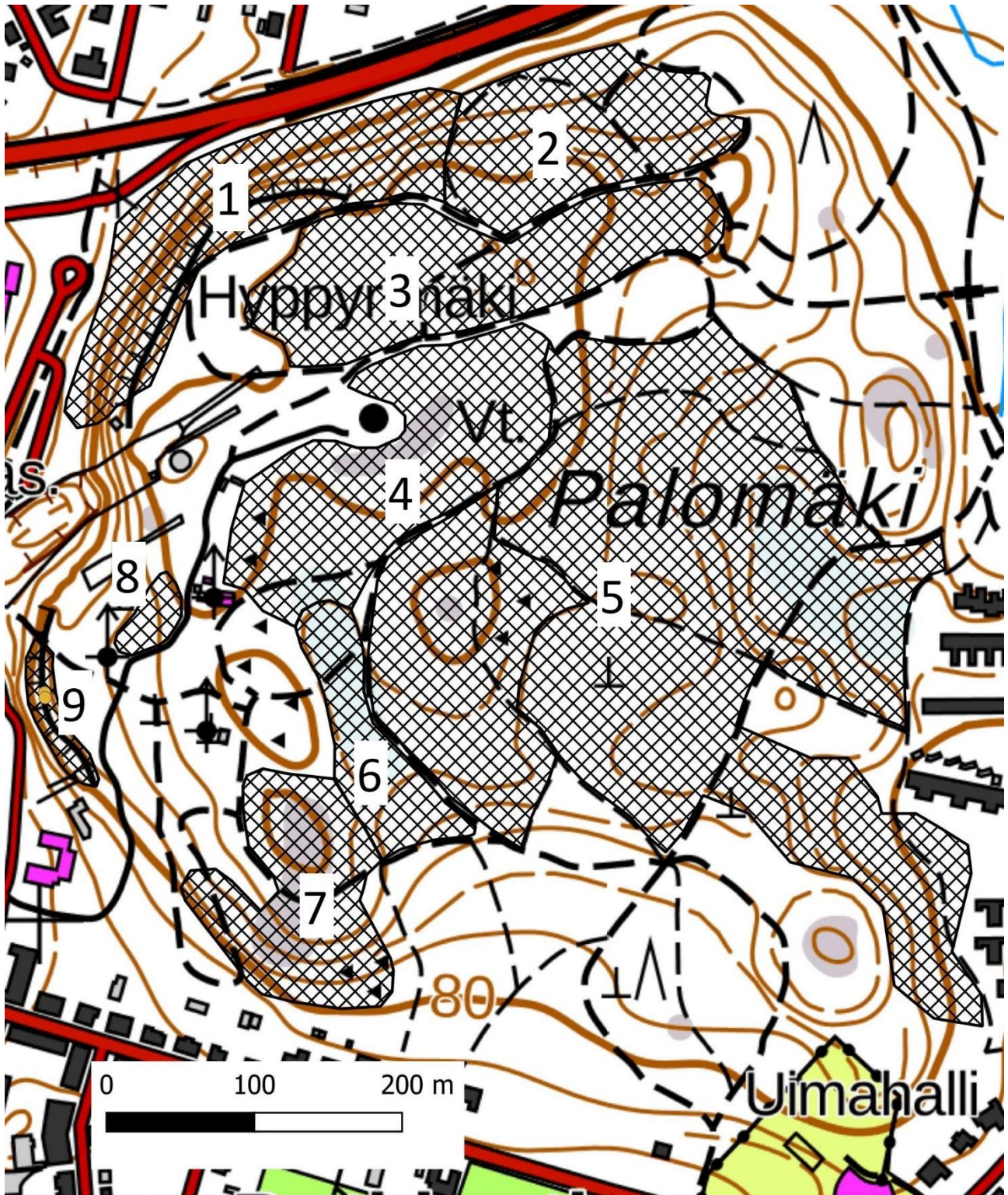
Uhanalaiset ja silmälläpidettävät NT lajit

Hömötiainen (*Poecile montanus*) EN ja töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) VU

Talou metsissä suuresti harvinaistuneet metsätiaiset, hömö- ja töyhtötiainen, kuuluvat molemmat edelleen Palomäen pesimälinnustoon. Molemmat lajit kovertavat pesäkolonsa lahoihin pökölöihin, joita esiintyy lähes kaikilla alueen luonnon monimuotoisuuskohteilla.

Kartta 3. Palomäen liito-oravakohteet: todetut elinalueet 1 ja 2 sekä lajille sopivat metsäkuviot 3 ja 4.

Kartta 4. Luonnon monimuotoisuuskohteet 1–9.

Ahokissankäpälän (*Antennaria dioica*) NT kasvupaikat (ei karttaa)

Palomäeltä löytyi 2023 maastokäynneillä ahokissankäpälää kolmesta eri esiintymiskohdasta, joista kaksi sisältyvät luonnon monimuotoisuuskohteen (kartta 3, kohde 9) rajaukseen. Lisäksi noin neliön kokoinen steriili kasvusto löytyi muovimäen läheisyydestä voimakkaasti kuluneelta alueelta. Havainnot on tallennettu Laji.fi-havaintotietokantaan.

Luonnon monimuotoisuuskohteet

Kalliojyrkäne alusmetsineen (kartta 4, kohde 1)

Kohde on edustava kalliojyrkäne alusmetsineen. Jyrkänteen päällä esiintyy puustoltaan luonnontilaista ja ravinteisuudeltaan vaihtelevaa kalliometsää NT (kuva 2), jonka vanhoissa männyissä esiintyy männynkäävän itiöemiä. Kasvillisuuden kuluneisuus on tällä hetkellä vähäistä. Jyrkänteen alusmetsä on luokiteltavissa tuoreeksi keskiravinteiseksi lehdoksi vu.

Kuva 2. Kalliometsää jyrkänteen päällä. Palomäki 17.8.2023 © Petri Parkko

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 1 (kartta 4, kohde 2)

Mustikkatyyppin kankaan vu puusto on melko luonnontilaista: vanhoja mäntyjä, kuusta, koivua sekä vähän nuorta haapaa. Lahopuuta on keskimäärin niukasti, mutta kuusilahopuuta on tullut viime vuosina lisää.

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 2 (kartta 4, kohde 3)

Kohde on ravinteisuudeltaan enimmäkseen mustikkatyyppin kangasta VU, mutta myös varttunutta kuivahkoa kangasta EN. Puusto on vanhoja mäntyjä sekä kuusta ja koivua. Pensaskerroksessa kasvaa katajaa. Kohteella on melko vähän lahpuuta.

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 3 (kartta 4, kohde 4)

Kohteen melko luonnontilainen puusto on vanhoja mäntyjä, kuusta sekä vähän haapaa ja nuorta pihlajaa. Puustoa on paikoin harvennettu. Vanhoissa kannoissa kasvaa aniskäävän (*Gloeophyllum odoratum*) itiöemiä. Ravinteisuudeltaan kohde on enimmäkseen mustikkatyyppin kangasta VU. Pienialaisesti esiintyy myös kallio-metsää NT.

Kuva 3. Rusokantokäävän itiöemiä Palomäellä © Petri Parkko

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 4 (kartta 4, kohde 5)

Palomäen ydinalue on edustavaa ja suurelta osin melko luonnontilaista metsää mustikkatyyppin kankaalla VU, jonka maapuilla esiintyy jopa harvinaista rusokantokääpää (*Fomitopsis rosea*) NT (kuva 3). Lahpuuta on kohtalaisesti, ja alueella on jonkinlainen lahpuujatkumo. Rivitalojen läheisyydessä on pohjavesivaikutusta. Osa alueesta on liito-oravan *Dir IV*, VU elinaluetta.

Noro lähimetsineen (kartta 4, kohde 6)

Vedenjuoksu-uoma on aikoinaan kaivettu, mutta se on ennallistumassa luonnontilaisen kaltaiseksi. Uomaa reunustaa kuusivaltaiselta puustoltaan varttunut mustikkatyyppin kangas VU, jossa esiintyy korpisuutta.

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 5 (kartta 4, kohde 7)

Kohde on varttuneelta puustoltaan enimmäkseen luontaisesti uudistunutta mustikkatyyppin kangasta VU, mutta osittain myös kalliometsää NT. Puustona kasvavat vanhat männyt sekä koivut ja kuuset. Pensaskerrossa kasvaa katajaa.

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas 6 (kartta 4, kohde 8)

Pienialainen, mutta mäntyvaltaiselta puustoltaan melko luonnontilainen kuvio mustikkatyyppin kankaalla VU. Kohteella on joitakin kuusimaapuita.

Sammalpeitteinen kallio (kartta 4, kohde 9)

Kallio on enimmäkseen sammalpeitteinen, mutta sillä esiintyy pienialaisesti vyörysoraikkoa. Karu poronjäkäla-sammalkallio on silmälläpidettävä NT luontotyyppi. Luonnontilainen puusto on vanhoja mäntyjä, ja pensaskerrossa kasvaa katajaa. Kalliolla kasvaa kahdessa eri kohdassa ahokissankäpälää (*Antennaria dioica*) NT. Paikoin esiintyy myös mäkitervakkoa, lampaannataa ja metsälauhaa.

Haitalliset vieraslajit

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*)

Komealupiinia esiintyy hyvin runsaasti Palomäen hyppyreiden läheisyydessä, erityisesti alastulorinteissä. Havaintopaikkojen koordinaatit on tallennettu Laji.fi-havaintotietokantaan.

Päätelmät ja suositukset

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Alueella tavataan IV-liitteen lajeista liito-oravaa (*Pteromys volans*) Dir IV, VU, jolta on todettu kaksi erillistä elinaluetta. Lajista tehtiin havainnot myös keväällä 2023.

Aivan uimahallin läheisyydessä kasvavassa haavassa (kartta 2, oranssi pallo) havaittiin mahdollisesti liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi sopiva halkeama (kuva 1), jonka Pekka Raukko kävi tutkimassa kiipeämällä 10.7.2023. Kohdetta ei tulkittu luonnonsuojelulain suojelemaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi.

Liito-oravan elinalueet ja lajille sopiviksi arvioidut metsäkuviot jätetään kokonaan rakentamisen ja hakkuiden ulkopuolelle. Vain vaarallisiksi arvioidut puut poistetaan.

Palomäellä esiintyy suurella todennäköisyydellä lepakoita. Metsien läpi johtavat polut ovat erittäin hyviä saalistelualueita erityisesti viiksisiipille (*Myotis mystacinus*) ja isoviiksisiipille (*M. brandtii*), mutta myös ainakin pohjanlepakon (*Eptesicus nilssonii*) ja korvayökön (*Plecotus auritus*) esiintyminen alueella on todennäköistä. Lepakoiden kannalta tärkeintä on säästää luonnon monimuotoisuuskohteet. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi sopivat kolohaavat sopivat myös lepakoiden päivehtimispaikoiksi.

Uhanalaislajisto

Alueella esiintyy uhanalaisista lajeista liito-orava *Dir IV*, vu (ks. EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit) sekä hömötiainen (*Poecile montanus*) EN ja töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) vu. Kaikille näille lajeille tärkein suojelutoimi on liito-oravan elinalueiden, liito-oravalle sopivien metsien sekä luonnon monimuotoisuuskohteiden säästäminen hakkuilta ja rakentamiselta.

Silmälläpidettävistä NT lajeista alueelta on löydetty ahokissankäpäälää (*Antennaria dioica*) sekä rusokantokäpäälää (*Fomitopsis rosea*). Ahokissankäpääläkasvustot ovat melko pienialaisia, mutta luonnon monimuotoisuuskohteella (kartta 4, kohde 9) sijaitsevat kasvustot voisivat sopia esimerkiksi kissankäpääluteen (*Galeatus spinifrons*) EN lisääntymiseen. Laji elää Kouvossa ainakin Mielakassa.

Luonnon monimuotoisuuskohteet

Luonnon monimuotoisuuskohteisiin rajattiin mukaan myös kehityskelpoisia kohteita, joissa esimerkiksi lahoppuun määrä on tällä hetkellä vähäinen. Suurempien kokonaisuuksien säästäminen on luonnon monimuotoisuudelle selvästi tärkeämpää kuin pienten elinympäristölaikkujen suojelu. Luonnon monimuotoisuuskohteiden tulisi antaa kehittyä edelleen luonnontilaisemmiksi, jolloin myös lahoppuella eläville eliölajeille syntyisi riittävästi eri-ikäistä kuollutta puustoa. Kohteilla ei havaittu erityistä hoitotarvetta. Ulkoilua kohteiden läpi olisi hyvä ohjata niin, ettei polkujen väleihin syntyisi uusia polkuja.

Haitalliset vieraslajit

Haitallisista vieraslajeista alueella esiintyy komealupiinia (*Lupinus polyphyllus*), joka on keskittynyt hyppyriäkien ympäristöön. Kasvin torjunta alueelta on todennäköisesti mahdotonta, mutta leviäminen uusille alueille tulisi estää. Lupiinin siemeniä sisältävien maa-aineksien kuljettaminen muualle on kiellettyä.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö. Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Parkko, P. 2009: Kouvolan arvokkaat luontokohteet 2008. Luontonselvitysraportti – Kouvolan kaupunki.

Parkko, P. 2017: Kouvolan metsäsuunnitelmiin liittyvä luontonselvitys: Hinkismäki, Palomäki, Töröstinmäki, Lehtomäki ja Tanttari 2017. Luontonselvitysraportti – Kouvolan kaupunki.